

Universitätsbibliothek Paderborn

**Generalis Totius Sacri Ordinis Clericorum Canonicorum
Historia Tripartita**

Pennotto, Gabriele

Coloniae, Anno M.DC.XXXXV.

VIII. An ijdem Clerici Canonici ante D. Augustinum certum regularem
habitum haberent.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38634

pater, secundò verò idem probatur ex sermone 2.
de Communi vita Clericorum, vbi meminit Patrii nepotis sui, qui necdum erat in sacris constitutus & ex epist. 261, in qua meminit cuiusdam Antonii secum à puerita in monasterio nutriti, sed nullis, nisi Lectionibus clericalibus insignijs ornati. Illi ergo non per solam Ordinis suscepionem profitebantur, sed expressas professionem eminabant.

IV. **N**ec refert, quod B. Augustinus, aut alij ante illum aliquam determinata formam profendi non tradiderint, credendum enim est, talon formam traditam, quamvis illum non teneamus, secundò dicti potest, talem formam traditam D. Dionygio loco proximè allegato. nam licet de solis monachis loqui videatur, tamen reuera loquitur de omnibus, qui per votum solemnè speciali modo seipso diuino servitio mancipabant, aut tandem dicendum, formam profundi fuisse determinata in genere, quod scilicet aliquibus verbis exprimerent vota, que emittebant, quibus autem verbis id exprimerent in illorum arbitrio reliqui conficiebant, sicut etiam in contrahendo matrimonio determinata est à Christo forma in genere, ut consensus exprimatur per aliqua verba sensibiliæ, vel per signa externa, que à contrahentibus intelligi possunt, quibus autem verbis in particulari eiusmodi consensus exprimendus sit, in arbitrio contrahentium relatum fuit.

CAPUT OCTAVUM.

An idem Clerici Canonici ante Augustinum certum regula rem habitum haberent.

Secundum dubium maiorem difficultatem ingredit, an idem Clerici Canonici ab Apostolis instituti ante D. Augustinum haberent aliquem certum, ac determinatum habitum. nam quod eiusmodi habitu habuerint, necessariò dicendum videtur, quia determinatus habitus necessariò requiritur ad determinatum regulare ordinem constitendum tanquam signum externum professionis interne, vt notat D. Tho. 2.2. quist. 18. art. 8. è contrario vero vix possibile est imaginari, quis, & qualis fuerit huiusmodi habitus, cum ex vetustissima Ecclesiæ traditione, ac etiam ex modo pingendi Sanctos Apóstolos, & clericos primitive Ecclesia approbatu confit, illos nullum certum, ac determinatum habitum tulisse, sed quisque illum habitum induerat, quem decentem, & temporis, & loco congruem estimabat, vel quem pietas, & charitas fiduciam offerebat. Nec videtur sufficere, si quis respondet, illorum habitum fuisse tunicam lineā,

quam nunc etiam Canonici Regularis deferunt, hic enim ad futurum esse poterat habitus, quem in Ecclesia, & in sacris persigendis deferebant, sicut & nunc faciunt. Verum de isto habitu quæstio non est, sed de habitu quotidiano, ac visuali, quem extra Ecclesiam Regularis quique deferunt.

Pro huius itaque dubi resolutione primò adserendum est, duplēcē esse habitū Clericorū

Canonorum, qui Canonici Regularis nunc vocantur, alterum internum, alterum externū. Habitū internū is est, qui propriè regularis dicitur, quem in sua professione Canonicus Regularis assumit, ac gerit in signum eiusdem professionis; hic habitus est foli, & simplex linea tunica, sive superpellicium, sive rochettum nuncupata, quam etiam camisiam romanam vocamus, ut notat Ioannes Andreæ in clém. i.e. Electione, in verbo Habitū, vt colligitur eidem ex Constitutionibus Benedicti Papæ huius nominis XII, pro reformatione Canonicorum Regularium editis, in cap. de forma habitus: cetera namque accidentalia sunt, hic autem folius est habitus illorum proprius, & essentialis, habitus verò externus est externum tegumentum, quod causa maioris decentie, aut necessitatis, aut etiam utilitatis, habitui interno superinducimus, cuiusmodi sunt pallium, cappa, scutabardum, & alia id genus, quibus canonici vtrunt super tunica linea, cum domo excent, vel itinera conficiunt. Inter hæc duo genera discrimen est, quod habitus internus nunquam dimittit, aut variari, aut occultari potest, ita ut cuiusquis; sit professionis, vel in situ non agnoscat, & contra facientes incident in Canonem excommunicationis latè sententia per textum in cap. 2. Ne clerici, vel monachi, in e. habitus verò externus in causa rationabili mutari, & variari potest, sive in materia, sive in forma, sive etiam in colore: cuius variationis exempla videri possunt in varijs Provincijs, in quibus sunt Canonici Regularis, & notatur in dictis Constitutionibus Benedicti XII, in cap. de forma habitus, & vestimentorum, & etiam à Joanne Andreæ in Clement. supra citata. Habetus etiam aliud illius variationis exemplum in e. Deus qui, de vita, & honestate clericorum, vbi P̄t̄ifex Lituoniensi Episcopo scribens, qui multos Regulares ex diversis Ordinibus ad Euangeliū illis gentibus prædicandum accepit, ac inter illos quampques Canonicos Regulares, iubet, ut idem regularis interno habitu retento, quem nullatenus dimittere, vel immutare debeant, in vnu decentem habitum externum se in vicem conformare studeant. & ibidem Glossa in verbo, Professi, & Abbas versiculo, in ea glossa, notant, quod folius habitus interior, non autem exterior est de substantia Religionis.

Secundū sciendum est, antiquos clericos apostolicos, eti certum, ac determinatum habitū externum non haberent, sive quoad materiam, sive etiam quoad formam, & colorem, sed quisque

Y 4 illo

Ilo habitu vteretur, quem loco, ac tempori con-
gruentem exsistebat, vel quem fiducium pietas,
& charitas offerebat habuisse nihilominus certū,
& determinatum habitum internum, qui in om-
nibus vñis, & idem erat. is era linea tunica candi-
da, superpelliceum, sive rochetum, sive cotta vul-
gariter nuncupata. Et quod hic fuerit proprius v-
fusalis, & essentiales habitus illorum clericorum, ex
non paucis, nec dubiis fidei autoribus, ac etiam e-
videnter illis coniecluris monstratur. Nam vt o-
mittamus, vestem lineam fuisse proprium habitu
veterum Sacerdotum, & Leuitarum antiquæ Legi-
mos Moysæ in quibus noua Legi Euægeliæ Le-
uite, ac Sacerdotes figurabantur, ut inquit textum
cap. 2. 21. dist. notar. Durandus in Rationali diui-
norum officiorum lib. 2. in princip. & Albertus
Trotius in tract. de perfecto clero cap. 16. & 17.
Primò eidem veritati adillipulator Nicolaus de
Lyra in 6.c. Apocalypsis circa illa verba: *Eccelle que abu. vbi per equum album exponit costum*
Apostolorum, qui vestimentis albis, & lineis vte-
bantur, & adeo Mahometes vocabat illos per irri-
tationem homines dealbatos. Videntur, inquit, ali-
melius dicere, quod per equum album intelligitur curia
apostolorum dealbatus sanctitate vita: & quia Iacobus
de Solimana Ecclesia Episcopus, ut dicit Hieronymus
in lib. 1. Rerum virorum, dicitur vñi sive tunica
non vestitus Laneti, sed linei. & per conuenientem albu. &
idem affirmari potest probabiliter ad hys. Apostoli: vnde
& Mahometus vocat eos viros dealbatos.

Secundus est liber Historia Sancti Sylvesteri, in
quale legitur, quod B. Euphrasius Episcopus Pâ-
philus Romani venit veste candida, & linea indu-
tus, qui dicitur fuisse B. Iacobi Apostoli.

Tertius Cassianus lib. t. de Institutis Renunciati-
tum cap. 5. vbi defensens habitum Religiosorum, quos D. Marcus instituit in Alexandria, inquit:
*Cologi quoque linea induit, que vix ad cubitorum ima-
peringunt, nudas de reliquo circumferunt manus &c.*
& cap. 7. Post hec angustio pallio, tan ancillis humilitate
quam humilitatem pretij, compendium, sedantes,
colla pariter, atque humeros regunt quod Majorum tam
notro, quam ipsorum nuncupatur elogio, atque sita plati-
neticarum, atque horum pretio fuisse, amboisne, de-
clinant. Vbi vides, illum clericorum habitum de-
scribere, quem nunc etiam in multis Ecclesijs, &
monasterijs gerunt, & quanquam videatur de mo-
nachis hec scripsiisse, tamen certum est, inter Reli-
giose D. Marco institutos, potiores partes ob-
tinuisse ipsos clericos. Adde, Cassianum suum li-
brum non de Institutis Monachorū, sed de Institutis
Renuntiantiis adiutuisse, qui titulus oës Regu-
lares tam Clericos, quam Monachos comple-
ctetur: prater quod sub nomine Monachorum
sepius ijdē clerici Regularis comprehenduntur.
Et quidquid sit de hoc, certum est, habitum li-
neum non monachorum, sed clericorum esse pro-
prium, ex antiquissima, & vñi receptissima Eccle-
siæ traditione.

Quartus est autor vita, & martyrij B. Cypriani
Episcopi Carthaginensis Pontius nomine, qui scri-
bit, cum illi caput amputandum esset, primò exca-
se bitem, & postea Dalmaticam, & sic remansisse
in vesti linea illa enim era habitus Episcoporū,
& Sacerdotum antiquorum, vt notat Baronius
tom. 2. sub ann. 261. num. 4.

Quintus est Chrysostomus hom. 3. in Matth.
vbi de clericis loquens ait: *Hec est dignitas vestre, be-
stabilitas, hoc & orna, non quia tunica induit, candi-
fiam per Ecclesiæ ambulant.* &c. Dicet hos autores
de vestie sacra, vel de habitu. Episcoporum loqui,
non de habitu vñali clericorum extra ministerium
sacerdotiorum. Sed contra hanc responsione addi-
beo alios testes, qui expressè ait vestem lineam
fuisse habitum non solum Pratorum, sed com-
munem omnium clericorum, quem ferent non
solum in Ecclesiæ, dum sacra fierent, verum etiam
extra Ecclesiæ, ut habitus quotidianum, &
sistem, ex quibus

Ex tu in ordine sit D. Hieronymus lib. 1. con-
tra Pelagianos inter medium & finem, vbi ha-
bent: *Que saut rogo immittit contra Deum, si tuni-
cam habebit mundiorum, si Episcopum, presbiterum, diaconi-
um, & reliquo Ordo Ecclesiasticus in administratio-
nacarissimum sum candida veste proferint. Et ne quis
statim dicat, illum de vestie sacra loqui, non de
vestiis, audiat illum in lib. de Institutione Clerico-
rum, sive in epist. 2. ad Nepotianum hac scriben-
tem. Vestes pullæ aque deusta, vt candidæ, errant
forde pars modo fugende sunt, & quia alterum deusto
alterum gloriam redolent. Similia de habitu Augustini
scribit Pofidius in eius vita cap. 24. subinde
postea Hieronymus: *Non abque ambi lineam mea-
re, sed premium vestrum linearum non habere, laudabile
est. Ecce tibi tempore Beati Hieronymi vella li-
nea vñalis clericorum era habitus, sine quo cle-
ricus non incidere ab ipso Diuo Hieronymo lau-
datur, dum nimis candidis, & pretiosis non vitar-
tur, qui abutis per illa tempora forsan inter clericos
obrepferat. Idem Hieronymus in epist. ad Fa-
biolam de vestibus Sacerdotum, & Clericorum
Vestimenta sua non susterit, quia candida sunt quam
polluta, quia agnum sequentia, & de actione ex vesti-
ribus.**

Septimus est Beatus Attagenus, qui dchabitare
suerunt clericorum, quos ad normam Regulae Apo-
stolicae reformati, ita loquuntur in sermone se-
cundo de communia vita clericorum. *Nema de vi-
rum, vel lineam tunicam, vel aliquid aliud, nisi in com-
mune. Et illi habitus erat communis tam ipsi cleri-
cicis, quam eidem Augustino, & erat habitus quo-
tidianus, & vñalis, quem non de Sacrifice accep-
tant, fed de communia vestuario, vt in prima parte
probatum fuit. Diuus autem Augustinus non le-
gitur, nouum habitum clericis præscriptisse, sed
illo codem vñum, quo & exteri clerici iliorum
temporum vñi confuerant.*

Et quod haec vestitanc maximè confirmat,
sunt apostolici, & Clericorum Apostolicorum
in Ecclesiæ Romana, qui dicitur Apo-
stolus, preferrimus ipso Domino Apostolico
sunt. Per apostolici Principis locum obtinet,
Anthonius Episcopus, qui gerunt vices sacerdoti-
um, ac non in Praetatis, & Clericis A-
postolici, & Sanctissimi Domini nostri Apo-
stoli Petri, & Pauli, & vestem linea, cum tunica alba, & bir-
tina habent, o illis est proprius, vt hæc mo-
numentum Episcopalem aliquip propriu-
sideretur, ne vestem lineam assumant,
non cum aperte summi gradus Apostolici
possent, dico vestem lineam accipiunt. Si
mitio Episcopi ordinatur, in sua creatione
vñaliter accipiunt, nisi sint monachi, quos
suum habitus tener oportet in signum mo-
nasteriorum, quam emficiunt. Idem in
Casio Cenzo Apolitico, Protonotariis, &
caso fratris Ronane Curia seruatur, qui
mainstruuntur vestem lineam accipiunt,
sunt nec solum cum domini intellunt, sed in
ordinatione publicis ruitur.

Aproposito argumentum existentissimum de-
monstrat enim in cl. 1. de vestibus Apostolicorum
ab aliis ab apostolis designatis, & emittentibus Ecclesiæ Romana, que vñ-
aliter apostolica, ne Concilij institutu-
m implementum, non miti autoritate Apo-
stolicali institutione credatur. Ceterum v-
estimenta in Ecclesiæ Romana apud clericos
sunt, quæ apud Episcopos, & ipso Domi-
no Apolitico antiquissima sunt, cuius initij
memoria non extat. Ergo signum est Apostolice
ratione, non Regula à Augustino tradi-
ta, non Donatilla cap. 24.

Mobilia clericorum proprius est habi-
tus tunica linealis, imper. & vñb; ferre de-
bet, quoniam non faciat, indicium cl. illam
ministrante apostolica proprium corum habi-
tus. Nam respondet, quædammodum
potest dictum fuit, omnes clericos ab ini-
tiali gressu, & sic etiam vestis linea omnium
clericorum, & vñalis era habitus. Por-
tavimus molli successu temporis multæ ex-
cellæ pene illo vestitum retinuerunt:
nam nichil ex Apostolica concessione vñlum
vestitum vñla linea omiserunt, & in solis Ec-
clesiæ functionibus Ecclesiastis huiusmodi
habuerunt, invenire, quicunq; exteri clerici, qui in
signe Regulare tenuerunt, quotidianè de-
bet, non enim habitus regularis signum sit ex
tempore professione interna, hac lete nunc
invenire, invenire professionem, & tenere habi-
tum. At clerici secularis in functionibus Ec-

V. **S**ed quod hanc veritatem maximè confirmat, nullus dubium est, quin vñs, & forma veri habitus Apostolici, & Clericorum Apostolicorum seruerit in Ecclesia Romana, quæ dicitur Apostolica, & prefertim in ipso Domino Apostolico quæ B. Petri à postulorū Principi locum obtinet, & successivæ in Episcopis, qui gerunt vice saliorū Apostolorum, necnon in Prelatis, & Clericis Apostolicis. At Sanctissimi Domini nostri Apostoli habitus est vestis linea, cum tunica alba, & birro, qui habitus ad eum illius est proprius. vt licet monachi ad ordinem Episcopalem assumpti propriū habitum retineant nec vestem lineam asumant, tamen cum ad apicem summi gradus Apostolici promouentur, illico vestem lineam accipiant. Si mulier qui Episcopi ordinantur, in sua creatione vestem lineam accipiunt, nisi sint monachi, quos priorem habitum tenere oportet in signum monasticæ professionis, quam emiserunt. Idem in Clericis Camera Apostolicæ, Protonotariis, & ceteris Prelatis Romanæ Curie seruantur, qui omnes in sua creatione vestem lineam accipiunt, & illa non solum cum divinis interlunt, sed in omnibus aëribus publicis vñntur.

Aque hinc argumentum evidenterissimum deducitur, hanc vestem clericorum Apostolicorum habitum extitit, ab ipsiusmet Apostolis designatum, quod enim tenet Ecclesia Romana, quæ uniuersitatis est, & Apostolica, nec Concilij institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum, rectissime creditur. Cæterum vñs vestis linea in Ecclesia Romana apud clericos Apostolicos, quin apud Episcopos, & ipsu[m] Dominu[m] Apostolicu[m] antiquissimum est, cuius initij memoria non extat. Ergo signum est Apostolica traditionis, iuxta Regulam à B. Augustino traditionis lib. 4. contra Donatistas cap. 24.

VI. **N**ec obstat, quod vñs linea ex institutione Apostolica clericorum propriis est habitus, omnes clerici illam semper, & vñq[ue] ferre debentur, quod cum non faciant, indicium est, illam ex institutione Apostolica proprium corum habitum non esse. Nam respondet, quemadmodum in prima parte dictum fuit, omnes clericos ab initio Regulares fuisse, & sic etiam vestis linea omnium clericorum communis, & vñs linea era habitus. Porro quemadmodum successu temporis multi ex clericis à primeno illo communis vita instituto defuerunt, alijs vero idem institutum retinuerunt: ita tamen multi ex Apostolica concessione vñsum quotidianum vestis linea omisserunt, & in solis Ecclesijs vel functionibus Ecclesiasticis huiusmodi habitus retinuerunt, quem cæteri clerici, qui institutum vita Regularis tenuerunt, quotidie deferunt, cum enim habitus regularis signum sit externum professionis internæ, hac sele inuicem consequuntur, tenere professionem, & tenere habitum, abiecere professionem, & abiecere habitum. Dices. At clerici secularis in functionibus Ec-

clesiasticis eiusmodi habitum gerunt, non ergo est habitus professionis.

Respondeo vñs linea est habitus tum profissionis, tum clericalis. ideo Canonici Regulares, quia sunt clerici, & quia sunt professi, semper habitum defuerunt, tam quando munera clericalia exercerent, quam quando non exercerent, & è contraclerici vero seculares, quia non sunt professi, habitum lineum defuerunt solum in functionibus clericaliis, non autem in alijs actibus priuatis. Similiter monachi licet sim professi, non tamen defuerunt eiusmodi habitum, nisi in functionibus clericaliis: quia non sunt clerici ex vñsa professionis, sed quasi per accidentem.

Dices. Clericos Camere Apostolicæ, & alios Romanæ Curie vestem lineam deferrere, etiam extra functiones Ecclesiasticas.

Respondeo, hoc nostram sententiam minimè infirmare, sed potius confirmare: hinc enim declinatur argumentum, omnes clericos Romanæ Ecclesiæ ab initio eiusmodi habitum gestare consueisse, curis gestaminis vestigium etiam nunc à primo illo instituto relaxati detinent.

Non me lateo, præter tunicam lineam fuisse antiquis clericis aī indumenta tum ex vñsa antiquo, tum etiam per Summos Pontifices. & Sacra Concilia designata qualia erant, quæ Majorates, siue Almutia, Lacerne, Dalmacia, Planecta, Birri, Cappa de choro clausæ, cappa aperta, & pallia vocabantur: de quibus Cassianus dicto lib. de institutis Renuntiantum, Augustinus lib. 2. de Communis vita Clericorum, Gracianus in suo Decreto 30. d. & 21. q. 4. & alibi, Benedictus XII. in Reformatione generali totius Ordinis cap. de Forma habitus, & Molanus lib. 3. de Canoniciis c. 5. & sequentibus. Verum quod illa ad subflaviam clericalis habitus minimè spectat, ac etiam pro locorum, & temporum varietate sunt immutata, quin etiam nonnulla tum clericis, tum monachis sine communia, prolixius de illis agere, superfluum exstimatorum.

VII

CAPUT NONUM.

De forma tonsure Clericorum Apostolicorum.

 Vnde non desint, qui sub nomine habitus crism ipsum tonsuram clericalem siue monasticam latissima quadam acceptatione, ac extensione complecti voluerint, ut videlicet potest apud venerabilem Bedam lib. 5. Historia gentis Anglorum cap. 22. & in Concilio Quarto Tolitanio cap. 40. vbi de tonsura clericali inter alia haec habet: *Vnde oportet pro amputando ab Ecclesijs scandalo, ut hoc signum dedecoris auferatur. & sit una tonsura vel habitus,*

fin.

I.

— — — AFH